

Haber nedir?

Mustafa Kuleli / TGS

- Medyanın önemi nedir?
- Ulusal/Yerel, Yazılı/Görsel/İşitsel, Anaakım/Alternatif, Geleneksel/Sosyal
- Medya üzerinden nasıl iletişim kuracağız?

- Bir adliye muhabiri bir sürü dava arasından hangisinin haber niteliği taşıdığına nasıl karar verir?
- Bir polis muhabiri gözaltına alınmalardan hangisinin aktarılmaya değer olduğunu nasıl anlar?
- Bir olayın haber niteliği saptandıktan sonra bu haberin ana haber bülteninin başında 60sn ya da sonunda 10sn yer alacağına kim karar verir?

Bir olayın haber olup olmadığını belirlemek için neye bakarız?

- Güncellik
- Etki, sonuç ve önem
- Olayla ilgili kişi/kişilerin tanınırlığı
- Okuyucuya/izleyiciye yakınlık
- Çatışma
- Olağandışılık
- Gündem

Güncellik (Timeliness)

“Everything that will be less interesting tomorrow than today.” André Gidens

- Yakın bir zamanda olmuş olaylar bir şeyin haber niteliğinde olup olmadığını belirler.
- Güncellik demokrasi için de önemlidir. İnsanlar resmi görevlilerin ve politikacıların yaptıklarından haberdar olmak isterler.
- Aynı zamanda bu resmi makamlar ya da kurumlar için de hayattır. Böylece çabucak tepki ölçebilirler.

Etki (Impact)

- Pek çok insanı birden etkileyecek olan olaylar.
- Mesela TCDD çalışanlarının greve gitmesi pek çok insanın hayatını etkileyeceğinden haber niteliği taşır.
- Bir olayın önemli bir etki taşıyıp taşımadığı bölgeden bölgeye değişir. Aralık ayında Erzurum'da kar nedeniyle okulların kapanması pek fazla önem taşımazken; aynı olayın Antalya'da olması ilk sayfadan verilecek bir haberdir.

Tanınırlık (Prominence)

- Tanınan kişi ya da kurumların karıştığı olaylar.
- Başbakanın uçak merdivenlerinde tökezlemesi önemli bir haberken, bir belediye meclis üyesinin merdivenlerde düşmesi haber niteliği taşımaz.
- Bir banka sahibinin zimmetine para geçirmesi ilk sayfa haberidir, ancak bir veznedarın aynı suçu işlemesi çoğunlukla haber niteliği taşımaz.
- Hülya Avşar'ın bileğini burkması sonuçları önemli olmasa da haber niteliği taşır.

Tanınırlık (Prominence)

- Bir kurum ya da yerin tanınır olması da haberi etkiler.
- Eskişehir'de Porsuk nehri üzerindeki bir köprünün onarımı ancak yerel haber merkezlerinin ilgisini çekerken; Ayasofya'nın onarımı küresel bir haberdir.

Yakınlık (Proximity)

- Okuyucuya, dinleyiciye ya da izleyiciye coğrafi olarak yakın olaylar
- Eğer bir uçak kazasında 100 kadar kişi hayatını kaybettiyse ve bu kişilerden biri de Aydınlı ise; Aydın Postası gazetesi için bu haber uçak kazasında bir Aydınlının hayatını kaybetmiş olması şeklinde gelişecektir.
- Bu sürece haberin yerelleştirilmesi adı verilir.

Çatışma (Conflict)

- Kişiler ya da kurumlar arasındaki çatışmaları, anlaşmazlıkları yansıtan olaylar.

‘Alman gemisi taciz edildi’

BEYRUT - Lübnan’a 34 gün süren saldırılarının ardından ateşkes ilan edilmesine rağmen, bu ülke üzerindeki uçuşlarına devam eden İsrail uçakları dün bir Alman gemisini taciz etti. Tagesspiegel’in haberine göre BM Görev Gücü (UNIFIL) çerçevesinde görev yapan geminin üzerinden alçak uçuş yapan iki İsrail F-16’sı ta-

Olağandışı (Unusual)

- Gündelik hayatın beklenen ve deneyimlenen olaylarından kendini bir çırpıda ayırabilen olaylar.

1970'de tamamı beyazlardan oluşan bir jüri, bir siyaha maruz kaldığı ırkçılık ve şiddet sebebiyle \$70,000 tazminat ödeme kararı almıştı.

Ağabeyi almasın diye harçlığı yuttu

VAN - Hakkâri'nin Bulak Mahallesi'nde yaşayan üç yaşındaki Emrullah Zerek, 25 YKr'lik bayram harçlığını, ağabeyinin almasından korkunca yuttu. Emrullah daha sonra durumu annesine söyledi, para bir saatlik ameliyatla soluk borusundan çıkarıldı.

25 YKr'ye kıyamayan Emrullah'ın ameliyatı da zorluklarla geçti. Hakkâri Devlet Hastanesi'nde çekilen röntgenle paranın yeri tespit edildi. Ama Hakkâri'de gerekli tıbbi cihazlar ol-

Gündem (Currency)

- Konuşulmakta olan olaylar ve durumlar.
- Bazı durumlarda uzun zamandır süregelmekte olan bir olay birden gündeme oturabilir.

Haber görecelidir

- Haber uygulamadaki haber değerleri coğrafya, demografi ve zamana göre değişebilir.
- Gelir düzeyleri üzerine yapılan bir araştırmanın sonuçlarının okuyucu kitlesi daha çok siyahlardan oluşan bir gazete "Blacks make gains in family income" şeklinde duyururken, bir Kızılderili gazetesi "Indians fall in poverty stats" şeklinde duyurabilir.

Mecra etkisi

- Haber, yayımlanacağı mecraya göre de şekillenebilir.
- Bazı haberler televizyon için daha uygunken bazıları gazete için uygun olabilmektedir. CBS'in eski müdürü Richard Salant bu durumu şöyle dile getirmekte: "You see more fires on local television than you do in the newspapers because fires look better on television."

Hikâye Yapısı

Haberin doğrusal bir yapısı vardır

- Başlangıç en önemli malzemenin özeti ile başlar. Okuyucuya ne beklemesi gerektiği konusunda malumat verir.
- Hikayenin kalanı – gövdesi- konuyu açar, vurgular, örnekler verir ve başlangıcı açıklar. Aynı zamanda arka plan bilgilerini ve ikincil malzemeleri de içerir. Bitiş ise hikayeyi özetleyebilir.

Önce fikir, sonra kelimeler

- Bir haber hazırlanacağı zaman kendimize mutlaka şu soruyu sormamız gerekir:

Ne söylemek istiyorum?

Haber anlatısının yapısı

- Başlık (the lead)
- Başlığı açıklayan ve genişleten materyal
- Gerekli arka plan bilgileri
- İkincil ya da daha az önemli materyal

Temel fikir

- Tüm yazın biçimleri yazarın anlatmak istediği bir gözleme, duyguya veya fikre dayanır.
- Temel fikir (söylenmek istenen şey) ya iletinin başında (ki haber metinlerinde genellikle böyle olur) ya da sonunda söylenir. Ama temel fikir hep oradadır.
- Ne anlatmak istediğinizi bilmiyorsanız ne yazarsanız yazın hiçbir şey anlatmayacaktır.

Harikalar diyarında gezinti

- Alice: Lütfen bana ne yöne gitmem gerektiğini söyleyebilir misiniz?
- Kedi: Bu daha çok senin nereye gitmek istediğine bağlı.
- Alice: Nereye gittiğim çok da umurumda değil.
- Kedi: O zaman ne yöne gideceğin de önemli değildir.
- Alice: Neyse bir yere varıncaya kadar kendine iyi bak.
- Kedi: Oh, gerçekten yeterince yol yürürsen bir yere ulaşacağını mı düşünüyorsun?

The Washington Post'tan Thomas Boswell:

- Anlatınızdaki en önemli şey ana bir fikir bulmaktır. Bu başlık içinde yer alan ve başlığa baktığınızda anlatılan bir fikir olmalı. Bu temel fikri ya da ipi bulduğunuzda, geriye kalan anekdotlar, illüstrasyonlar, ve alıntılar bu ipe dizili birer pırlanta olacaktır. Bu ip çok mütevazı ve pırlantalar çok ışıltılı görünebilir ama gerdanlığı asıl oluşturan taşların dizildiği iptir.

Basit haber (single element story)

- Tek bir önemli olaydan oluşan ya da tek bir fikir veya olguya dayalı olan haber türüdür.
- Bu tür haberlerde şunlar bulunur:
 - Başlık
 - Açıklayıcı ya da genişletici materyaller
 - Arka plan bilgisi (eğer gerekliyse)
 - İkincil materyaller (eğer varsa)

Thieves Get 36 Batteries

- Thieves who entered a Charlotte auto parts store stole 36 Delco batteries, police were told yesterday.
- Crowell Erskine, 49, manager of the Piedmont Auto Exchange at 410 Atando Ave., told officers the store was broken into between 5 p.m. Tuesday and 8 a.m. Wednesday by thieves knocking a hole in rear wall of the one-story brick building.
- Erskine said the batteries were valued at \$539.18.

Thieves who entered a Charlotte auto parts store stole 36 Delco batteries, police were told yesterday.

- Başlık ana fikir üzerine odaklanmış, otomobil akülerinin çalınması. Muhabir okuyucunun her gün gazetesini “bugün ne oldu?” sorusuyla açtığını biliyor ve bu soruyu cevaplandırıyor.

Crowell Erskine, 49, manager of the Piedmont Auto Exchange at 410 Atando Ave., told officers the store was broken into between 5 p.m. Tuesday and 8 a.m. Wednesday by thieves knocking a hole in rear wall of the one-story brick building.

- Muhabir okuyucununun sorması muhtemel soruları bulup onları cevaplandırıyor. “Soygun nerede gerçekleşmiş? Ne zaman olmuş? Nasıl olmuş? Bu sorulara verilen cevaplar başlığı açıklar ve genişletir nitelikte.

Erskine said the batteries
were valued at \$539

- Arka plan bilgisi verilmiş. Muhabir okuyucunun çalınan akülerin değerinin ne kadar olduğunu merak edeceğini biliyor ve o bilgiyi haberin sonunda veriyor.

Sıra bizde

- Bu hırsızlığın emniyet müdürlüğünün deposunda gerçekleştiğini farz edin
 - Başlık ne olurdu?
- Bu hırsızlığın gündüz saat 14:00'da olduğunu farzedin
 - Başlık ne olurdu?

En önemli element her zaman ana fikri oluşturur

- Eğer hırsızlar 1 metre kalınlığında bir duvarı delerek dükkana girmiş olsalardı bu kez de başlıkta hırsızlığın nasıl yapıldığı yer alacaktı.
- Eğer hırsız bir not bırakmış olsa ve bu nota hasta çocuğunu kurtarmak için bu hırsızlığı yaptığını söyleyip özür dilemiş olsa bu kez başlığa neden sorusunun cevabı konulacaktı.

Muhabir okuyucunun soracağı soruları sorar ve bunları cevaplandırır

- 5N 1K (5W 1H)
 - Kim
 - Ne
 - Nerede
 - Ne Zaman
 - Nasıl
 - Neden

WSJ'in haber formülü

- Anekdote: Bir örnek ya da illüstrasyon ile başlayın
- Temayı açık seçik bir biçimde verin: Giriş
- Konunun önemini açıklayın: Okuyucunun “bunu neden okuyayım” sorusuna cevap verin.
- Detaylar: Kanıt ve temanın değerlendirilmesi
- Okuyucunun sorularını cevaplandırın: Bu neden oldu? Bu konu hakkında neler yapıldı?

Haberin olmazsa olmazları

- Doğruluk: Kullanılacak bilgiler önceden doğrulanmalı. İsimlere, unvanlara dikkat edilmeli.
- Kaynakların belirgin olması
- Dengelilik: Tartışmalı bir durumun her iki yönü verilmeli
- Nesnellik: Haberi yazan habere kendi düşünce ve duygularını katmıyor, sıfat kullanmıyoruz. Örn: Dinamik ve genç siyasetçi A. Siyasal yaptığı açıklamada.
- Kısa ve odaklı: Haber konuya en kısa şekilde girmeli. Kimsenin vakti yok.
- İyi yazılmış: Hikayeler net, dolaysız ve ilgi çekici bir şekilde ele alınmalı

-Geçmiş olsun

@mkuleli